

Εθιμολογία βλαχοδήμαρχοι !

και

Προσωπικά είμαι θιασώτης της λαογραφίας και εθνολογίας, οπότε γενικά τρέφω σεβασμό και προς τα έθιμα μας τα οποία και δεν πρέπει να απεμπολούμε, ως στοιχείο της ταυτότητας μας.

Ωστόσο πιστεύω επίσης πως ένα έθιμο για να συνεχίσει να υφίσταται μέσα στο χρόνο, θα πρέπει να έχει να πει κάτι στην εποχή μας και στους ανθρώπους της και να συμβαδίζει και με κάποιες αρχές και αξίες αυτής της εποχής. Κυρίως φυσικά θα πρέπει να μην τίθεται, σε καμία περίπτωση, σε κίνδυνο η σωματική ακεραιότητα ανθρώπων.

Στη χώρα μας λοιπόν υπάρχουν-μεταξύ άλλων- κάποια θεωρούμενα έθιμα που, εκτός ότι είναι πλέον ασήμαντα ή λαϊκίστικα, είναι και ασύμβατα με την εποχή μας και θέτουν σε κίνδυνο και την ανθρώπινη ασφάλεια και ζωή.

Τέτοια είναι πχ. η μπαλωθιές, όπως και κάποια έθιμα που λαμβάνουν χώρα το Πάσχα, όπως τα αυτοσχέδια βαρελότα και ο περίφημος ρουκετοπόλεμος της Χίου. Κάπου εκεί εντάσσεται και ο δικός μας σαϊτοπόλεμος της Καλαμάτας στον οποίον θα αναφερθούμε παρακάτω...

Βεβαίως επικίνδυνα ή και απάνθρωπα έθιμα δεν υπάρχουν μόνο στην Ελλάδα, αν αναλογιστούμε τις ταυρομαχίες και ταυροδρομίες στην Ισπανία (που είναι και μια τεράστια τουριστική ατραξιόν, οπότε και πηγή εσόδων για αυτή τη χώρα) ή ακόμα και την απάνθρωπη εθιμική φαλινοθηρία στην Ιαπωνία και στα Νησιά Φερόε.

Ωστόσο στην Ελλάδα το συνηθίζουμε να δίνουμε υπερβολική υπόσταση και σημασία και σε ορισμένα έθιμα, παραδόσεις και συνήθειες που δεν έχουν να πουν κάτι σημαντικό, τουναντίον είναι λαϊκίστικα έως και ασήμαντα. Άλλωστε είμαστε και η

χώρα που συνηθίζει να βαφτίζει τκαι ο κάθε μικροσκοπικό «κουτσοχώρι» της ένδοξο, ιστορικό και με άλλους τέτοιους υπερφίαλους χαρακτηρισμούς !

Παραθέτω ένα μόνο παράδειγμα της μυθοποίησης μιας καθόλου επικίνδυνης, αλλά και άκρως λαϊκίστικης, παράδοσης και αυτή είναι ο καραγκιόζης ! Ναι, ο καραγκιόζης...

Θυμάται κανένας, από την παιδική του ηλικία, τι ακριβώς ήταν και τι συμβόλιζε αυτή η λαϊκή φιγούρα ; Ήταν ένας φτωχός απατεωνίσκος της τουρκοκρατίας που σκαρφιζόταν πονηριές και δολοπλοκίες για να ξεγελάει άλλους και να βγάζει χρήματα, όπως πχ. το να κάνει επαγγέλματα που δεν γνωρίζει...

Αυτή λοιπόν τη λαϊκίστικη και αντιπαιδαγωγική παράδοση, ενός λαμόγιου της εποχής, τη μυθοποιήσαμε και σήμερα τη θεωρούμε αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας μας !

Πραγματικά κανένας άλλος λαός στη γη, πλην ημών δεν θα μπορούσε να δώσει τέτοια μεγάλη λαογραφική αξία σε αυτό το πράμα (ούτε καν οι ίδιοι οι Τούρκοι δεν το υιοθέτησαν ως παράδοσή τους...).

Έτσι λοιπόν οι διάφοροι αρτηριοσκληρωτικοί εθιμολάγνοι που εξυψώνουν τέτοιου είδους παραδόσεις, υπεραμύνονται και εξυψώνουν σε αστείο βαθμό σήμερα και άλλες αμφιλεγόμενες παραδόσεις, όπως αυτές που αναφέρω παραπάνω (και τον σαϊτοπόλεμο)

Πάμε λοιπόν τώρα στον δικό μας σαϊτοπόλεμο ο οποίος δυστυχώς κατέληξε και στο τραγικό συμβάν με τον θάνατο του άτυχου εικονολήπτη Κώστα Θεοδωρακάκη.

Εδώ λοιπόν έχουν δοθεί υπερβολικές διαστάσεις και σημασία (και από ντόπιους φορείς και από τα Αθηναϊκά ΜΜΕ) σε ένα έθιμο που-πέραν της μεγάλης επικινδυνότητάς του- η πλειοψηφία των Καλαματιανών δεν παρακολουθεί και που ακόμα λιγότεροι άνθρωποι ασχολούνται ενεργά (με αυτά τα λεγόμενα μπουλούκια).

Αν μάλιστα παρακολουθούσε κανείς ειδικά τη φετινή εκδήλωση (όση πρόλαβε να γίνει πριν το τραγικό συμβάν), αλλά και προηγούμενες, μπορούσε να διακρίνει ένα έκδηλο trash, με υπόκρουση ζειμπέκιων, πατριδολαγνεία και μια εντελώς «χύμα» κατάσταση με διαγωνιζόμενους με τσιγάρα στο στόμα, ανεκπαίδευτους ανηλίκους κλπ...

Δυστυχώς το κακό ήταν θέμα χρόνου να γίνει, ειδικά από τη στιγμή μάλιστα που κάποια ανόητα μυαλά αποφάσισαν η εκδήλωση να διεξάγεται σε έναν μικρό και ανοιχτό χώρο και με ανεπαρκέστατα μέτρα ασφαλείας και χωρίς άδεια της αστυνομίας.

Όλα αυτά γιατί ; Μα φυσικά στο όνομα του εθίμου, της παράδοσης, του πατριωτισμού (το έθιμο φέρεται να κρατάει από την επανάσταση του 1821) και της προβολής της πόλης. Γι'αυτό και μιλάμε για εθιμολαγνεία και πατριδολαγνεία...

Σε αυτούς λοιπόν τους αρτηριοσκληρωτικούς εθιμολάγνους ανήκει και ο δήμαρχος μας Παναγιώτης Νίκας ο οποίος με το πέρασμα 13 χρόνων στη δημαρχία εξελίχθηκε σε έναν αλαζόνα, υπερουγκεντρωτικό βλαχοδήμαρχο !

Ο κύριος Νίκας λοιπόν ήταν από τους πλέον ένθερμους της συνέχισης και προβολής του εθίμου, παρότι αυτό διεξαγόταν ουσιαστικά παράνομα και εντελώς «χύμα» με τον κίνδυνο να παραμονεύει.

Γι' αυτό και καθόλου δεν πρέπει να μας εκπλήσσει και η δήλωση του, που προκάλεσε πανελλήνια αποδοκιμασία, πως ο σαϊτοπόλεμος είναι ένα έθιμο που δεν πρέπει να σταματήσει καθώς θα υπάρξουν αντιδράσεις και πως είναι παράδοση γραμμένη στο DNA των Καλαματιανών !

Πρώτη φορά ακούω ότι οι Καλαματιανοί έχουμε και ξεχωριστό DNA, αλλά όσο ζει μαθαίνει κανείς ! Αργότερα βέβαια ο δήμαρχος ανασκεύασε, αλλά προφανώς υπό την καθοδήγηση της Νέας Δημοκρατίας που φοβήθηκε το πολιτικό κόστος...

Επιπλέον, για να δέσει το γλυκό, μάθαμε ότι η εκδήλωση του φετινού σαϊτοπόλεμου επιχορηγήθηκε από τον Δήμο με 12.000 Ευρώ και με τη σύμφωνη γνώμη σύσσωμου του δημοτικού συμβουλίου !

Χρήματα που προέρχονται από το υστέρημα του φορολογούμενου και του Καλαματιανού δημότη, μόνο και μόνο για να κάνουν κάποιοι την πλάκα τους-και τελικά να τραυματίζονται και να σκοτώνονται άνθρωποι- και για να κάνουν το κομμάτι τους και να προβάλλονται βλαχοδήμαρχοι και λοιποί παρατρεχάμενοι...

Διότι στην Ελλάδα το πλιάτσικο και η κατασπατάληση των χρημάτων του κράτους και του φορολογούμενου είναι και αυτό μια παράδοση (μια που μιλάμε για παραδόσεις και έθιμα...) που κρατάει πολλά και η χρόνια !

Το άλλο ζήτημα πάντως είναι αν πρέπει να συνεχιστεί το έθιμο του σαϊτοπόλεμου που υποτίθεται ότι προβάλλει την πόλη και που οι περισσότεροι στην πόλη μας και στη χώρα λένε να σταματήσει.

Εγώ ωστόσο θα πω πως μπορεί και να συνεχιστεί, αλλά υπό τους εξής όρους: θα διεξάγεται σε κατάλληλο χώρο για να το φιλοξενήσει, με επαρκή μέτρα ασφαλείας και αφού δοθεί άδεια από την αστυνομία η οποία και θα είναι υπεύθυνη για να τηρούνται αυτά τα μέτρα.

Οι διαγωνιζόμενοι θα πρέπει να είναι όλοι ενήλικοι, να

εκπαιδεύονται και η δεξιότητά τους να κρίνεται από ειδικό που θα αποφασίζει ποιοι είναι ικανοί να συμμετάσχουν και ποιοι όχι. Και φυσικά, ούτε για αστείο να μην ξαναπληρώσει ούτε ένα ευρώ ο Καλαματιανός πολίτης για αυτή την ιστορία.

Όλα αυτά τα στοιχειώδη θα είχαν γίνει από χρόνια, αν ήμασταν κανονικό κράτος, αλλά πολύ φοβάμαι ότι πιο κοντά είμαστε στο να θεωρούμαστε μια από τις πιο ελαφριές χώρες του κόσμου, παρά στο πρώτο !

Πασχαλινά έθιμα της Μεσσηνίας

Τα περισσότερα ήθη και έθιμα της Μεσσηνίας στη διάρκεια της Μ. εβδομάδας όπως επίσης και την ημέρα του Πάσχα, είναι τα ίδια με τις περιοχές της περισσότερης Ελλάδας. Διαφορές υπάρχουν όμως σε όλα τα μέρη έτσι και στη Μεσσηνία, αφού το κυριότερο έθιμο που διαφέρει από την υπόλοιπη Ελλάδα είναι ο Σαϊτοπόλεμος. Επίσης όπως θα δούμε και πιο κάτω κατά περιοχή έχουν άλλα έθιμα...

Εν όψει λοιπόν του Πάσχα, ας δούμε τα έθιμά μας στη Μεσσηνία και οι ευχές μας για καλή Ανάσταση σε όλους τους Μεσσήνιους είτε της Μεσσηνίας, είτε τους Μεσσήνιους που ζουν στα πέρατα της Γης.

ΣΑΪΤΟΠΟΛΕΜΟΣ

Το πιο γνωστό, διάσημο θα λέγαμε, έθιμο του Πάσχα στη Μεσσηνία είναι αυτό του Σαϊτοπόλεμου. Το έθιμο είναι βγαλμένο από τη Μεσσηνιακή ιστορία και τους ηρωικούς αγώνες των κατοίκων της Καλαμάτας κατά των Τούρκων.

Σύμφωνα με την παράδοση, οι Μεσσήνιοι χρησιμοποίησαν τις σαΐτες για να αναχαιτίσουν το ιππικό των Τούρκων. Ο δυνατός θόρυβος και ο κρότος που προκάλεσαν τρόμαξαν τα άλογα τόσο πολύ που έριξαν κάτω τους αναβάτες τους και έφυγαν φοβισμένα. Οι σαΐτολόγοι προετοιμάζονται όλον τον χρόνο για εκείνη την ημέρα. Ετοιμάζουν τα χαρμάνια και γεμίζουν τους χαρτονένιους σωλήνες που θα σκάσουν την Κυριακή του Πάσχα.

Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες των 10-15 ατόμων, οι οποίες διαθέτουν λάβαρο, σαλπικτή και επικεφαλής. Πολλοί από αυτούς φορούν παραδοσιακές στολές, ενώ οι υπόλοιποι προτιμούν πρόχειρα ρούχα και στρατιωτικές στολές. Με το σύνθημα της έναρξης οι σαΐτες ανάβουν και η εκκωφαντική φασαρία ξεσηκώνει το πλήθος που ζητωκραυγάζει.

Οι σαΐτολόγοι αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερο πάθος και ενθουσιασμό το συγκεκριμένο έθιμο, και εκφράζονται κάπως έτσι: «Η μέση λυγίζει, τα γόνατα σπάνε, τα πόδια ψαλίδια, η πλάτη σκυμμένη, το κεφάλι χαμηλά, βλέμμα μακρινό, μυαλό σε έκσταση, χέρια φτερούγες». Η... νιρβάνα του σαΐτολόγου! Το έθιμο παλαιότερα αναβίωνε στο γήπεδο του Μεσσηνιακού, όμως τα τελευταία χρόνια γίνεται στη Δυτική Παραλία (Παλιά Σφαγεία).

Εκτός από την Καλαμάτα το έθιμο αναβιώνει στην Μεσσήνη και την Αιθαία. Έθιμα και παραδόσεις αναβιώνουν το Πάσχα στη Μεσσηνία, στις πόλεις και στα γραφικά χωριά της Μεσσηνίας. Αντλώντας έμπνευση από την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, οι ντόπιοι και οι επισκέπτες μπορούν να ζήσουν το πνεύμα των Άγιων Ημερών.

ΑΛΛΑ ΕΘΙΜΑ

- Μικροί και μεγάλοι, συμμετέχουν στην καταλυκτική ατμόσφαιρα της Μ. Παρασκευής, βοηθώντας στο στολισμό του Επιτάφιου εν όψει της βραδινής Ακολουθίας και Περιφοράς στα εκκλησάκια των χωριών τους. Το πρωί του Μ. Σαββάτου προετοιμάζουν τη «λαμπροκουλούρα» την οποία θα γευτούν στο πρόγευμα της επόμενης ημέρας, και γεύονται τις φημισμένες «λαλαγγίδες» με πετιμέζι. Την Αναστάσιμη λειτουργία διαδέχεται μία μεγάλη γιορτή με πυροτεχνήματα και ακολουθεί το εορταστικό δείπνο.
- Στα χωριά της Πυλίας, την Μεγάλη Παρασκευή, πίνουν ξίδι και καπνιά για να δείξουν την αγάπη τους στο Χριστό, που τον πότισαν ξύδι. Είναι αμέτρητες οι παραδόσεις που τηρούνται πιστά κάθε χρόνο, όπως το «μοίρασμα» της Περιφοράς του Επιταφίου ανάμεσα στα χωριά Ρωμανός και Πετροχώρι, ενώ ιδιαίτερη είναι η ατμόσφαιρα στα κοντινά μικρά εκκλησάκια. Υπό τους ήχους της Φιλαρμονικής συναντιούνται οι τέσσερις Επιτάφιοι στα Φιλιατρά, στην Πύλο η Περιφορά συγκεντρώνει πλήθος κόσμου. Διασκεδαστικό ήταν ένα έθιμο στα χωριά της Πυλίας. Μέσα σε ένα ανοιχτό δοχείο με γιαούρτι έριχναν ένα νόμισμα που οι συναγωνιζόμενοι έπρεπε να το πιάσουν με τα δόντια. Φυσικά πασαλείβονταν με γιαούρτι, προκαλώντας τη γενική

ιλαρότητα.

- Ενώ στην Κορώνη γίνεται ανάμεσα στο Κάστρο και στους αρχαιολογικούς χώρους. Στην ενετική κωμόπολη, η γιορτή της Παναγίας Ελεήστριας συγκεντρώνει τους πιστούς στον Ιερό Ναό, την Παρασκευή μετά το Πάσχα. Στην Κορώνη επίσης, υπάρχει το έθιμο της λαμπριάτικης κουτσούνας, τη ζυμώνουν με λάδι, μύγδαλα και γλυκάνισο. Βράζουν και δαφνόφυλλα και προσθέτουν το ζουμί για νοστιμάδα. Τις πλάθουν στρογγυλές σαν κουλούρες ή μακρουλές και τις περιπλέκουν μέσα σε ζυμάρι. Βάζουν στη μέση το κόκκινο αυγό και τη στολίζουν με αγκιναρίτσες, πουλάκια, αμύγδαλα και σουσάμι. Βασική ασχολία της ημέρας είναι και το βάψιμο των Αυγών. Πάσχα δίχως κόκκινα αυγά δε γίνεται. Για αυτό και η Μεγάλη Πέμπτη λέγεται επίσης και Κόκκινη Πέμπτη ή Κόκκινο Πέμπτη. Το βάψιμο των αυγών γίνεται με ορισμένη εθιμοτυπία. Σε πολλά μέρη, είναι συγκεκριμένος ο αριθμός αυγών που θα βάψουν και οι τρόποι και τα μέσα βαφής που θα χρησιμοποιήσουν. Ούτε φωτιά ανάβουν, ούτε μαγειρεύουν, ούτε μπουκιά βάζουν στο στόμα τους. Κάποιοι βάζουν σε ένα ποτήρι ξύδι, ρίχνουν μέσα και λίγη αράχνη και πίνουν τρεις γουλιές γιατί έτσι πότισαν και το Χριστό

- Στη Μάνη, τη δεύτερη μέρα του Πάσχα τηρείται το ξεχωριστό μανιάτικο έθιμο, η Λιτανεία. Το πρωί

ξεκινούν οι ιερείς από τις εκκλησίες και τους ακολουθούν οι πιστοί των ενοριών κρατώντας εικόνες και σταυρούς. Όλοι μαζί κάνουν το γύρο του χωριού και ψέλνουν αναστάσιμα τροπάρια και παρακλήσεις. Σε πολλά χωριά η πομπή πηγαίνει στο νεκροταφείο, όπου εκεί περιμένουν οι συγγενείς των νεκρών. Πάνω στα ανθοστολισμένα μνήματα είναι τοποθετημένα το θυμιατήρι με το θυμίαμα, πασχαλιάτικα κουλούρια και αυγά, ενώ στους τάφους των νεκρών που «έφυγαν» λίγο πριν το Πάσχα, υπάρχουν κουλούρια σε μέγεθος μεγάλου χωριάτικου ψωμιού, τα λεγόμενα «δοξάρια». Ένα άλλο έθιμο, σχετικό με τη μαντική και τούτο, γίνεται σε μερικά χωριά με τα κόκκινα αυγά, τοδεύτερο αυτό χαρακτηριστικό πασχαλινό φαγώσιμο.

Τη Μεγάλη Πέμπτη παραχώνουν στη γη ένα αυγό και το βγάζουν την Κυριακή. Απ' τα σχήματα των κηλίδων, που έχουν σχηματισθεί πάνω στο τσόφλι, προλέγουν οι εμπειρικοί τα μέλλοντα.

Τα αυγά, στα χωριά, τα μαζεύουν από τη Μεγάλη Σαρακοστή, που τότε δεν τα τρων γιατί νηστεύουν. Παλαιότερα, ήταν γενική συνήθεια να τα πηγαίνουν στην εκκλησία να τα ευλογήσει ο παπάς, πριν ακόμη τα θάψουν, τη Μεγάλη Πέμπτη.

Άλλο έθιμο που γίνεται στη Μάνη, είναι και το ζύμωμα. Από την Μεγάλη Πέμπτη ζυμώνουν οι νοικοκυρές από μια λαμπριάτικη κουλούρα, με «επτάζυμο ζυμάρι» για καθέναν του σπιτιού, τους βαφτισιμιούς, τους συγγενείς και τους φίλους – ακόμη και γι' αυτούς που λείπουν στα ξένα – και ετοιμάζουν τη νόστιμη γαλακόπιτα.

- Στο Μελιγαλά, τη Μεγάλη Παρασκευή το βράδυ, ανάβουν “φουνταρίες”. Κάθε νοικοκυρά, όταν σημαίνει η καμπάνα για τον Επιτάφιο, ρίχνει μπροστά στην πόρτα του σπιτιού της δυο – τρία μάτσα κληματόβεργες και τους βάζει φωτιά. Μέχρι να βγει ο Επιτάφιος, οι κληματόβεργες έχουν πλέον γίνει θράκα. Την ώρα που ο παπάς περνά έξω από το δρόμο του σπιτιού της, η νοικοκυρά ρίχνει πάνω στη θράκα μια χούφτα μοσχολίβανο και ο παπάς κάνει εκεί παραστάσιμο.
- Στο Δασοχώρι ή Λυκορέση Ένα έθιμο που διατηρείται ακόμα στο χωρίο είναι η κατασκευή και το πέταμα από τους κατοίκους αερόστατου στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής το Βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου ή την Κυριακή του Πάσχα.
- Στο Πλατύ της Μεσσηνίας, κάθε χρόνο του Αγίου Γεωργίου, που συνήθως πέφτει το Πάσχα, γίνονται με πολύ μεγάλη επιτυχία αγώνες Ιπποδρομιών.